

Predmet C-164/22

**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda**

Datum podnošenja:

4. ožujka 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Audiencia Nacional (Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

2. ožujka 2022.

Okrivljenik:

Juan

Predmet glavnog postupka

Europski uhiđbeni nalog – Predaja španjolskog državljanina portugalskim pravosudnim tijelima radi izvršenja kazne zatvora – Odbijanje predaje – Služenje kazne u Španjolskoj

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Članak 267. UFEU-a – Zahtjev za prethodnu odluku koji se odnosi na tumačenje – Načelo *ne bis in idem* – Pojam „ista djela” – Ocjena suda – Priznavanje osuđujućih presuda donesenih u drugim državama članicama Unije – Izricanje jedinstvene kazne – Proporcionalnost – Usklađenost španjolskog zakonodavstva s načelom uzajamnog priznavanja i raznim pravnim aktima Unije

Prethodna pitanja

1. Postoji li u ovom slučaju situacija „*bis in idem*” iz članka 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i članka 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, jer je riječ o istim djelima, ovisno o dosegu koji europska sudska praksa dodjeljuje tom pojmu, ili je naprotiv na ovom sudu da, s obzirom na to da je riječ o jedinstvenom produljenom kaznenom djelu, to ocijeni u skladu s

načelima navedenima u ovoj odluci, uključujući potrebu izricanja jedinstvene kazne i utvrđivanja granice kazne u skladu s kriterijima proporcionalnosti?

2. Ako se smatra da nije prisutna situacija „bis in idem” jer ne postoji potpuna istovjetnost djela, u skladu s kriterijima navedenima u ovoj odluci:

(a) S obzirom na okolnosti ovog slučaja, jesu li ograničenja učinaka presuda drugih država članica Unije koja se izričito predviđaju člankom 14. stavkom 2. Leya Orgánica 7/2014 de 12 de noviembre, sobre intercambio de información de antecedentes penales y consideración de resoluciones judiciales penales en la Unión Europea, de transposición de la normativa europea, son compatibles con la Decisión Marco 2008/675/JAI del Consejo, de 24 de julio de 2008 (Organski zakon 7/2014 od 12. studenoga o razmjeni podataka iz kaznene evidencije i poštovanju sudskih odluka u kaznenim stvarima u Europskoj uniji), kojim se prenose europski propisi, u skladu s Okvirnom odlukom Vijeća 2008/675/PUP od 24. srpnja 2008. o poštovanju presuda među državama članicama Europske unije u novom kaznenom postupku, kao i s člankom 45. i člankom 49. stavkom 3. Povelje Europske unije o temeljnim pravima te načelom uzajamnog priznavanja sudskih odluka u Uniji?

(b) Protivi li se članku 45. i članku 49. stavku 3. Povelje Europske unije o temeljnim pravima u vezi s člankom 4. stavkom 6. Okvirne odluke 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. i člankom 8. stavcima 1. i 2. Okvirne odluke Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji to što u španjolskom pravu ne postoji postupak ili mehanizam kojim bi se omogućilo priznavanje inozemnih europskih presuda te izricanje jedinstvene kazne i prilagodba odnosno ograničenje kazni na način da se osigura njihova proporcionalnost u slučaju izvršenja u Španjolskoj inozemne presude koja se odnosi na produljena djela ili djela koja su kazneno povezana s drugim djelima u pogledu kojih se vodio postupak u Španjolskoj i u odnosu na koja također postoji osuđujuća presuda?

Navedene odredbe prava Unije

- Povelja Europske unije o temeljnim pravima, članak 45., članak 49. stavak 3. i članak 50.;
- Konvencija o provedbi Schengenskog sporazuma, članak 54.;
- Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica, članak 3. stavak 2. i članak 4. točka 6.;

- Okvirna odluka Vijeća 2008/675/PUP od 24. srpnja 2008. o poštovanju presuda među državama članicama Europske unije u novom kaznenom postupku;
- Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji, članak 8. stavci 1. i 2. i članak 9. stavak 1. točka (c);
- Presude Suda od 9. ožujka 2006., Van Esbroeck (C-436/04, EU:C:2006:165); od 28. rujna 2006., Gasparini i dr. (C-467/04, EU:C:2006:610) i od 16. studenoga 2010., Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683).

Navedene odredbe nacionalnog prava

- Código Penal (Kazneni zakonik), članak 74. stavak 2. i članak 76.;
- Ley de Enjuiciamiento Criminal (Zakon o kaznenom postupku), članak 17. i članak 988. treći stavak;
- Ley Orgánica 7/2014, de 12 de noviembre, sobre intercambio de información de antecedentes penales y consideración de resoluciones judiciales penales en la Unión Europea (Organski zakon 7/2014 od 12. studenoga o razmjeni podataka iz kaznene evidencije i poštovanju sudskih odluka u kaznenim stvarima u Europskoj uniji), članak 14. stavak 2. točka (c);
- Ley 23/2014, de 20 de noviembre, de reconocimiento mutuo de resoluciones penales en la Unión Europea (Zakon 23/2014 od 20. studenoga o uzajamnom priznavanju odluka u kaznenim stvarima u Europskoj uniji), članak 48., članak 85. stavak 1. točka (c) i članak 91.

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa Juízo Central Criminal de Lisboa – Juiz 16 (Sud sudskog okruga u Lisabonu – Središnji kazneni sud u Lisabonu – sudac br. 16) izdao je Europski uhiđbeni nalog (u daljnjem tekstu: EUN) u odnosu na španjolskog državljanina Juana koji je presudom navedenog suda od 20. siječnja 2020. osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest godina i šest mjeseci zbog počinjenja kaznenog djela prijevare koja je kvalificirana u članku 217. stavku 1. i članku 218. stavku 2. točkama (a) i (b) portugalskog Código Penal (Kazneni zakonik), za djela počinjena 2005.

- 2 Juan se trenutačno nalazi u zatvoru u Španjolskoj gdje služi kaznu koja mu je u kaznenom postupku poznatom kao predmet Fórum Filatélico izrečena presudom Seccióna 1.^a de la Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional (Prvi odjel kaznenog vijeća Visokog nacionalnog suda, Španjolska) (sa sjedištem u Madridu) od 13. srpnja 2018., koja je povodom žalbe u kasacijskom postupku djelomično ukinuta presudom Sala Segunda del Tribunal Supremo (drugo vijeće Vrhovnog suda, Španjolska) od 4. ožujka 2020.
- 3 Protiv Juana pokrenut je postupak izvršenja EUN-a pred Juzgadam Central de Instrucción n. 1 de la Audiencia Nacional (Središnji istražni sud br. 1 pri Visokom nacionalnom sudu, Španjolska) koji je rješenjem od 20. prosinca 2020. odbio izvršenje EUN-a jer je riječ o španjolskom državljaninu. Međutim, navedeni sud odlučio je da se kazna zatvora u trajanju od šest godina i šest mjeseci koja je izrečena u Portugalu odsluži u Španjolskoj.
- 4 Juan je protiv te odluke Juzgada Central de Instrucción n.º 1 de la Audiencia Nacional (Središnji istražni sud br. 1 pri Visokom nacionalnom sudu) podnio žalbu pred Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional (kazneno vijeće Visokog nacionalnog suda).

Ključni argumenti stranaka glavnog postupka

- 5 Juan tvrdi da su djela iz presude Seccióna 1.^a de la Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional (Prvi odjel kaznenog vijeća Visokog nacionalnog suda,) od 13. srpnja 2018., koja je donesena u predmetu Fórum Filatélico, istovjetna djelima za koje mu se sudilo u Portugalu, zbog čega podnosi prigovor pravomoćnosti iz članka 48. stavka 1. točke (c) Zakona 23/2014 u vezi s člankom 3. stavkom 2. Okvirne odluke 2002/584/PUP.
- 6 Poziva se na opsežnu sudsku praksu u vezi s međunarodnim načelom *ne bis in idem*, a osobito na presudu od 9. ožujka 2006., Van Esbroeck (C-436/04, EU:C:2006:165), u skladu s kojom pitanje treba analizirati s činjeničnog gledišta, a ne s gledišta pravne kvalifikacije. Navodi da je u sudskoj praksi Suda razvijen autonomni pojam „ista djela” u smislu da se on odnosi na „istovjetnost materijalnih radnji u smislu postojanja niza konkretnih okolnosti koje su međusobno neodvojivo povezane”.
- 7 Ministerio Fiscal (Državno odvjetništvo, Španjolska) smatra da ne postoji prigovor pravomoćnosti jer nije riječ o istim djelima. Djela koja su počinjena u Španjolskoj odnose se na žrtve koje su navedene na popisu priloženom presudi, dok se portugalska presuda odnosi na djela koja su počinjena u Portugalu i koja se odnose na druge žrtve.
- 8 Ministerio Fiscal (Državno odvjetništvo) navodi sudsku praksu prema kojoj u slučajevima kao što je ovaj ne postoji presuđena stvar, ne dovodeći u pitanje mogućnost naknadnog izricanja jedinstvene kazne zatvora u skladu s člankom 76. Kaznenog zakonika ili načelom proporcionalnosti, pri čemu se kao gornja granica

određuje granica kazne koja bi proizašla iz objedinjenog postupka u kojem se sudi za sva djela.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 9 Sud koji je uputio zahtjev utvrđuje da su djela na kojima se temelji španjolska osuđujuća presuda i djela na kojima se temelji portugalska osuđujuća presuda rezultat sličnog načina postupanja (piramidalna prijevara u području filatelije), koja su samo počinjena na različitim mjestima. Španjolska osuđujuća presuda odnosi se na aktivnost koja se provodila u Španjolskoj, a portugalska, na djela počinjena u Portugalu. Brojne žrtve u jednom i u drugom slučaju stoga su različite. U prvom slučaju, to su bili klijenti društva Fórum Filatélico S. A. koje je poslovalo u Španjolskoj, a u drugom slučaju, klijenti društva Fórum Iniciativas de Gestão, društva kćeri prvonavedenog društva koje je poslovalo u Portugalu. Odnos dvaju društava i slična djelatnost koju su oba društva obavljala jasno su navedeni u obrascu EUN-a koji je dostavilo portugalsko pravosuđe koje je izdalo nalog.
- 10 Kazna izrečena španjolskom presudom temelji se na djelima koja je Juan počinio iz sjedišta u Madridu, u svojstvu najviše odgovorne osobe grupe Fórum putem društva Fórum Filatélico, S. A. u Španjolskoj, iako se u njoj također upućuje na društva kćeri, a među njima i na Fórum Iniciativas de Gestão. Međutim, ni u činjeničnim ni u pravnim razmatranjima španjolske presude na navedeno portugalsko društvo ne upućuje se konkretno, nego samo povremeno i uzgredno. Jednako tako, u portugalskoj osuđujućoj presudi samo se uzgredno upućuje na okolnosti koje su se dogodile izvan Portugala i ona se usredotočuje na aktivnost društva Fórum Filatélico Iniciativas de Gestão isključivo na portugalskom državnom području.
- 11 Prvo pitanje koje se postavlja jest primjenjuje li se na ovaj predmet načelo *ne bis in idem*. Pitanje treba analizirati s obzirom na činjenice, a ne s obzirom na pravnu kvalifikaciju jer bi u protivnom nastale tolike zapreke slobodnom kretanju građana u schengenskom prostoru koliko ima kaznenih sustava u državama ugovornicama. Osim toga, nužno je utvrditi da se djela u biti jednako pravno kvalificiraju u portugalskoj i španjolskoj presudi.
- 12 U sudskoj praksi Suda upotrebljava se autonomni pojam „ista djela”. Taj se pojam odnosi na istovjetnost materijalnih radnji u smislu postojanja niza konkretnih činjenica ili okolnosti koje su međusobno neodvojivo povezane, neovisno o njihovoj pravnoj kvalifikaciji ili zaštićenom pravnom interesu (presuda Suda od 9. ožujka 2006., Van Esbroeck, C-436/04, EU:C:2006:165). Europski sud za ljudska prava također preuzima taj kriterij, među ostalim, u svojoj presudi donesenoj u predmetu Zolotukhin protiv Rusije od 10. veljače 2009.
- 13 Tradicionalno se u komparativnom pravu prihvaćaju dvije mogućnosti tumačenja. S jedne strane, može se smatrati da se „djelo” odnosi na povijesni događaj koji je nastao i koji je odvojen od svoje pravne kvalifikacije (naturalistička teorija –

činjenični *idem*), što se primjerice primjenjuje u njemačkom i danskom pravu. S druge strane, može se smatrati da je riječ o pravnom izrazu i da se on ne odnosi na prirodni povijesni događaj nego na njegovu pripadnost nekom od postojećih vrsta kaznenih djela (normativna teorija – pravni ili kazneni *idem*), što se čini da je važeća teorija u španjolskoj sudskoj praksi (primjerice, među ostalim, presude Tribunala Supremo (Vrhovni sud) 18/2016 od 26. siječnja i 654/2020 od 2. prosinca).

- 14 Ono što ovaj slučaj čini posebnim jest da je španjolska presuda kojom je osuđen Juan puno opsežnija i sadržava puno više činjenica od portugalske, s obzirom na to da se odnosi na matično društvo i da je riječ o prvoj od istraga i postupaka pokrenutih kaznenim progonom, iako je ona postala pravomoćna nekoliko dana nakon portugalske. Događaji su pravno povezani kontinuiranim počinjenjem kaznenog djela iz članka 74. španjolskog Kaznenog zakonika (produljeno kazneno djelo). Međutim, u španjolskoj su se presudi tek djelomično uzela u obzir određena djela počinjena u Portugalu posredstvom portugalskog društva kćeri Forum Iniciativas de Gestão, koja su utjecala na druge oštećenike, a čini se da je to društvo u Portugalu nastavilo poslovati čak i nakon prestanka poslovanja društva Fórum Filatélico u Španjolskoj nakon intervencije u svibnju 2006.
- 15 Sudskom praksom Suda, među ostalim, iz presude od 16. studenoga 2010., Mantello (C-261/09, EU:C:2010:683), sudovima država članica ostavlja se velika margina prosudbe u pogledu pitanja postoji li doista istovjetnost djela. U slučajevima poput ovog, u tradicionalnoj sudskoj praksi španjolskog Tribunala Supremo (Vrhovni sud) ne postoji presuđena stvar. Međutim, u skladu s navedenom sudskom praksom španjolskog Tribunala Supremo (Vrhovni sud), takvi slučajevi zahtijevaju pragmatično pravno postupanje koje ovisi od slučaja do slučaja, primjenom kriterija prilagodbe kazne, što se ponekad provodi naknadnim izricanjem jedinstvene kazne u skladu s člankom 76. Kaznenog zakonika, a ponekad primjenom načela proporcionalnosti, pri čemu se kao gornja granica određuje granica kazne koja proizlazi iz objedinjenog postupka u kojem se sudi za sva djela u slučaju produljenog kaznenog djela (članak 74. Kaznenog zakonika).
- 16 U skladu sa španjolskom sudskom praksom, u ovom predmetu nema stvarne situacije činjenične istovjetnosti (*idem*) nego niz djela koja se mogu obuhvatiti jedinstvenom pravnom kategorijom produljenog kaznenog djela iz članka 74. Kaznenog zakonika, koja je također sadržana u članku 79. portugalskog Kaznenog zakonika, uz posebnost da bi u ovom slučaju produljenim kaznenim djelom bila obuhvaćena sva djela koja su počinjena i u Španjolskoj i u Portugalu, na koje bi trebalo primijeniti jedinstvenu kaznu.
- 17 U slučajevima poput ovog, problem se javlja u pravnom postupanju koje treba primijeniti kada se o djelima ne odlučuje samo u jednom postupku niti će se na njih odnositi jedna presuda i jedna kazna. Španjolska sudska praksa zagovara potrebu uvođenja ispravka kazne koji bi doveo do proporcionalnosti izricanja zakonom predviđene kazne i na taj način izbjegavanja prekomjernosti koja može proizaći iz izricanja dvostruke kazne. Dva su mehanizma koji se neovisno

primjenjuju za postizanje proporcionalnosti: u drugoj presudi smanjiti kaznu izrečenu u prvoj ili spriječiti da ukupne kazne izrečene u presudama ne prelaze raspon kazne za predmetno kazneno djelo.

- 18 U ovom slučaju provedena su dva odvojena postupka u kojima su sudovi različitih država članica donijeli dvije presude u pogledu dvaju dijelova istog produljenog kaznenog djela u kojima je za svaki dio izrečena odgovarajuća kazna. Riječ je o tome da ni španjolsko zakonodavstvo ni zakonodavstvo Unije, a niti sudska praksa ne navode ni postupak ni postupovno sredstvo koje treba primijeniti u ovakvim slučajevima kako bi se odredila gornja granica izvršenja kazne, a koja bi trebala biti primjerena za objedinjeni postupak u kojem se odlučuje o djelima koja čine produljeno kazneno djelo iz članka 74. Kaznenog zakonika.
- 19 Članak 988. Zakona o kaznenom postupku jedina je postupovna odredba kojom se u španjolskom pravu uređuje izricanje jedinstvene kazne na temelju dvije ili više osuđujućih presuda i određuje njezina gornja granica, iako se njime predviđa samo slučaj kumulacije različitih kazni koje se odnose na nedvojbeno različita djela, no o kojima se, s obzirom da su povezana, može odlučivati u jednom postupku primjenom granice kazne iz članka 76. Kaznenog zakonika. Međutim, kao što će se to objasniti u nastavku, članak 14. stavak 2. točka (c) Organskog zakona 7/2014 od 12. studenoga kojim se u španjolsko pravo prenosi Okvirna odluka 2008/675/PUP, u ovakvim slučajevima izričito isključuje priznavanje inozemnih presuda.
- 20 Ovaj se predmet ne uklapa posve u članak 988. Zakona o kaznenom postupku. Riječ je o djelima koja činjenično nisu sasvim istovjetna s naturalističkog aspekta, a ni s pravnog nisu samo kazneno povezana, nego kontinuiranim počinjenjem kaznenog djela iz članka 74. Kaznenog zakonika čine pravnu cjelinu.
- 21 Međutim, najprimjereniji postupovni način za prilagodbu kazne poput one koja se zahtijeva sudskom praksom bio bi izricanje jedinstvene kazne koja obuhvaća kazne izrečene dvjema ili više presudama, španjolskim ili inozemnim, u pogledu djela o kojima se moglo odlučivati u jednom postupku, i u tu svrhu analogijom primijeniti postupak iz članka 988. trećeg odlomka Zakona o kaznenom postupku ali uz utvrđivanje, u ovom slučaju, granice kazne iz članka 74. Kaznenog zakonika i usklađivanje konačne kazne s pravilom proporcionalnosti. Osim toga, u tim slučajevima nije moguće primijeniti postupak prilagodbe kazne predviđene člankom 83. stavkom 1. Zakona 23/2014 u vezi s člankom 8. stavkom 1. Okvirne odluke 2008/909/PUP jer se ta prilagodba odnosi na druge slučajeve i potpuno drukčije situacije.
- 22 Ovdje bi trebalo pojasniti kriterije za određivanje kazne koji su korišteni za produljeno kazneno djelo iz španjolske presude donesene u predmetu Fórum Filatélico, u skladu s člankom 74. stavkom 2. Kaznenog zakonika. U skladu s tom presudom, 1. osnovni raspon kazne predviđen Kaznenim zakonikom za kazneno djelo prijevare jest od jedne do šest godina zatvora i novčana kazna; 2. tisuće počinjenih kaznenih djela prijevare treba smatrati jednim teškim kaznenim djelom

prijevare; 3. osnovni raspon kazne stoga treba povećati za jedan ili dva stupnja; 4. u ovom predmetnom slučaju, smatra se relevantnim povećati ga za jedan stupanj, 5. stoga se raspon kazne od šest godina i jednog dana povećava na devet godina i novčanu kaznu, i 6. konkretna kazna izrečena optuženiku utvrđuje se u trajanju od osam godina, sedam mjeseci i 17 dana zatvora.

- 23 Slijedom toga, djela počinjena u Portugalu, koja se smatraju dijelom istog niza djela koja su pravno povezana kontinuiranim počinjenjem kaznenih djela s djelima počinjenim u Španjolskoj, ne bi znatnije utjecale na kaznu da se o njima odlučilo zajedno sa djelima počinjenim u Španjolskoj i da su dovela do izricanja jedinstvene presude jer, u skladu s kriterijem utvrđenim u navedenoj španjolskoj presudi o povećanju osnovne kazne za jedan stupanj, ukupna kazna ne bi mogla iznositi više od devet godina zatvora.
- 24 U tom se dijelu može primijetiti najveća neusklađenost španjolskog prava s pravom Unije, odnosno da svako moguće rješenje ako postoje dvije kazne koje su u osuđujućim presudama odredili španjolski sud i sud druge države članice, za koje treba izreći jedinstvenu kaznu, nužno zahtijeva priznavanje i davanje iste vrijednosti presudama suda druge države članice, bez obzira na to jesu li donesene prije ili poslije španjolske presude, kao što se to predviđa Okvirnom odlukom 2008/675/PUP. Međutim, riječ je o tome da u španjolskom pravnom poretku ne postoji nijedno pravilo koje omogućuje to priznavanje u tim slučajevima produljenog kaznenog djela ili povezanosti kaznenih djela. Štoviše, postoji interno pravilo kojim se ono izričito zabranjuje, odnosno članak 14. stavak 2. Organskog zakona 7/2014 kojim se prenosi navedena Okvirna odluka 2008/675/PUP.
- 25 To znači da zbog izravnog učinka tih ograničenja nije moguće ni izricanje jedinstvene kazne ni odgovarajuće usklađivanje portugalske presude sa španjolskom jer se presuda ne može priznati u Španjolskoj u tu svrhu. Posljedica toga jest da, zbog odbijanja izvršenja EUN-a uz obrazloženje da je tražena osoba španjolski državljanin, čak i ako se smatra da ne postoji situacija *bis in idem*, nema druge mogućnosti nego da se u Španjolskoj u potpunosti odsluži kazna izrečena u Portugalu kojoj se pribraja kazna izrečena u španjolskoj presudi koja se izvršava, pri čemu kaznu nije nikako moguće prilagoditi ili ograničiti.
- 26 Ta situacija, osim što utječe na obvezu proporcionalnosti kazni pri kažnjavanju kaznenih djela (članak 49. stavak 3. Povelje), ugrožava načela Unije kao što je načelo uzajamnog priznavanja sudskih odluka i poštovanje presuda među državama članicama Europske unije, kako je predviđeno Okvirnom odlukom 2008/675/PUP. Osim toga, negativno utječe na valjanost odredbi Okvirne odluke 2002/584/PUP u vezi s njezinim člankom 4. stavkom 6. i odražava se na slobodno kretanje građana Unije (članak 45. Povelje).